

אוזן ששומעת ולב שמרגיש!

מי שנמכר לעבד עברי ואומר 'אהבתי את אשתי ...' תובעים ממנו שלא שמע כהוגן לפני שלשת אלפים שנה "כי לי בני ישראל עבדים - אין עוד מלבדו", כיון שאם היה שומע היטב היה מכיר את האדון האמיתי, והיה אומר 'אהבתי את אדון הכל' ולא היה יכול לומר 'לא אצא חופשי'! ("לקט רשימות" בעניני פורים)

אנשים יודעים לדבר, אבל העיקר הוא כח השמיעה! (שם)
המשגיח רבי ירוחם היה אומר: צריך לשמוע היטב מה השני אומר. לפעמים אומר 'כן' והכוונה היא 'לא'... לפעמים אומר 'לא' והוא בעצם אומר 'כן', צריך לשמוע היטב מי מדבר בקרב! **וכשהיה מדבר עם בחור,** היה מתכופף ומקרב את האוזן לשמוע כל מילה, כמו רופא שמקשיב היטב לדפיקות הלב! (שם)

"אם יקום והתהלך בחוץ... ונקמה המכה". (כ"א"ט)

שאל הגה"צ רבי יעקב גלינסקי מהו שנאמר 'אם יקום והתהלך בחוץ' וכי אם הוא יבירא וישאר בבית, דינו שונה?!
ותירץ: מזיק חייב בחמישה דברים, ומה יהיה עם ביטול התורה שגורם, הרי בגללו הניזק לא למד, הפסיד את שיעוריו, למה את זה המזיק לא משלם, הרי הלימוד שהחסיר לא ניתן להשבה?
אלא שאם אותו פצוע אחרי שהתאושש מסתובב בחוץ, מטייל לו להנאתו, ולא נכנס לבית המדרש ללמוד, נמצא שלא הזיקו ואז נתקיים בו 'וניקמה המכה'... ("נר לשולחן שבת" מפי הרה"ג רש"ר)

אלא הענין קשור בסוד הגלגול, שמבקשים מן השמים להעביר ממון שלך כפרעון עבור מה שחבת לחברך בגלגול קודם, אך אם תמשמש בכיסך, הלא יהיה כאן יאוש והממון אינו שלך ואין זה נקרא שאתה פרעת לו, לכך סיבבו בהשגחה שלא תמשמש, ובינתיים תמציץ המטבע ויזכה בה המוצא ביושר כפי שהורו חכמים, באופן זה יחזרו מעותיך לבעליהן מגלגול קודם. (פאר החור' ח"ג)

בדין זה של 'אדם עשוי למשמש בכיסו בכל שעה' נחלקו פוסקי זמנו דעת הגאון רבי יוסף שלום אלישיב שבימינו אין מרגישים בנפילה ובחסרון של כסף קטן, שאדם אינו יודע כמה כסף היה לו בכיסו וכמה נחסר, ולא הוי יאוש, דיאוש שלא מדעת לא הוי יאוש. והגאון רבי משה פיינשטיין פסק שכלל זה תקף גם כיום ואין חילוק בין כסף גדול לקטן. וכן הורו הגאונים רבי נסים קרליץ ורבי חיים קניבסקי ששמוע מהחזו"א שדין זה הינו גם בזמננו והוי כהפקר ב"ד. (הערת) ב"מ כא: 'אגרות משה' י"ד ד' צ"ג, 'השבת אבידה כהלכתה' ה' ז' ועיין 'פתחי חושן' ב' כ"ג

"נושא עון ועובר על פשע - למי שמשים עצמו כשיריים". (ר"ה י"ז)
תמה ה"בן יהודע": אם האדם מלא בתורה ומצוות, איך ירצה את עצמו שפל וענו, הלא הוא באמת אדם גדול?
אלא, יחשוב שכבר בא לעולם כמה פעמים, ומי יודע מה חטא בגלגולים שקדמו, ואף שעתה הוא מלא בתורה ומצוות, לא יספיקו להשלים ולתקן את שהחסיר בעבר, ובוזה יהיה שפל בעיניו באמת. **זהו שאמרו חז"ל** 'למי שמשים עצמו כשיריים', שעתה הוא שיריים של גלגולים קודמים. (שם - יש"כ להרה"ג א"י)

מעשה בידידי, הרה"ג א"ד שאחד ממכיריו ביקש ממנו ללמוד עם בנו. למד עמו מספר חודשים. ציפה לתשלום כנהוג, אך למרבה הפלא לא נתן לו האב דבר, שתק ולא אמר מילה...
לאחר זמן מצא בגניזה ארגז ספרים ששם משפחת הילד שלמד עמו התנוסס עליהם. כשפגש את אבי המשפחה שאלו אודות הספרים. אמר האיש 'אכן כן, אלו ספרים של אבי, פינתי את דירתו וזרקתי אותם, איני צריך אותם'.
סיפר הרה"ג א"ד: "כבר קיבלתי את שכרי. היו שם ספרים יקרי ערך, קיבלתי תמורתם כחמשת אלפים שקל..." ("נר לשולחן שבת")

מעשה בקבוצת בחורים תלמידי ישיבת פוניבז' שמצאו שילינג ברחוב. נכנסו אל מרן ה"חזון איש" ושאלו אם לא כדאי לחשוש שמא המאבד לא משמש עדיין בכיסו, ואם כן הרי זה בגדר "יאוש שלא מדעת" והמטבע אינה שלנו.
אמר להם ה"חזון איש": אין לחשוש לכך. ואפילו אם יארע שיחיד עדיין לא משמש בכיסו, הממון שייך למוצא מצד הדין! ואין טעם לנהוג במקרה זה לפני משורת הדין, כי אלה כבשי דרחמנא, שמטבע זו שנאבדה לפלוני תגיע לידי המוצא.
לשמע הדברים העיר אחד הבחורים: הרי אלו הם דברי הזוהר! הזוהר בתחילת פרשת משפטים כתב: 'ואלה המשפטים - אלן אינון סידורין דגלגולא' - אלו הסדרים של תורת גלגולי הנשמות. **ומפרש הבעש"ט** שלפעמים בית דין מחייבים אדם לשלם לחברו ממון שאינו חייב, אלא שהוא תשלום חוב מגלגול קודם. **נענע ה"חזון איש" בראשו** כמי שמסכים לדבריו, וביאר: הכוונה כמו במקרה הזה, שהכתוב אומר 'אשר תשים לפניהם', דהיינו לסמוך על הדיינים 'שהמוצא מעות מפוזרין הרי אלו שלו', בעוד שאנו חוששים שמא לא משמש בכיסו - ואיך הדין אמת?

סיפור מצמרר: מעשה בשני גבאי בית כנסת באחת הערים בשרון, ר' יצחק ור' יעקב, שניהם היו מסורים לכל עניני בית הכנסת ונהגו באמונה. בבית הכנסת היו מונחות מספר קופות צדקה, ביניהם קופת רבי מאיר בעל הנס - "קופת רמבעה"ן".
כנהוג מדי שנה היו שולחים לוח שנה. פעם אחת עיין הגבאי בלוח וראה כי בחודש אייר לא מוזכר ה' אייר כלל, המשיך לכ"ח אייר וראה שגם "יום ירושלים" איננו... נטל את קופת רבי מאיר,

לקח את הכסף שהיה בה והעבירו לקופות אחרות שהיו בבית הכנסת, ואת הקופה הוציא מבית הכנסת והניחה בכניסה. **בלילה, בחלומו שומע הוא קול גערה "יעקב".** הרגיש שהתנא רבי מאיר גוער בו על מעשה הקופה... התלבש במהירות, הלך לבית הכנסת והחזיר את הקופה למקומה. והנה בבית הכנסת מצא לתדהמתו את רעהו, הגבאי השני, שגם הוא שמע בחלומו שגוערים בשמו "יצחק" והבין כמוהו...

(נר לשולחן שבת)

"אם לא ימצא הגבאי נקרב". (כ"ב ז)

רמז הוא שאליהו יגלה ויפרסם את הגניבות. זהו ששינוי "יהא מונח עד שיבא אליהו", שאליהו יכריע אודות הגניבה, וזה יקרה בבוא המשיח: 'משיח' = 'ונקרב' עולים בגימטריא 358! (בעלי התוס')

מפנקו של הגאון רבי צבי פסח פרנק, רבה של ירושלים

היה זה **בימי הצנע.** אדם החביא בתרמילו תרנגולים וניסה להבריחם. עלה לאוטובוס שוטר פקח, מצאם ותפסם. חקר את הנוסעים למי שייכים התרנגולים. מפקח העונש השיבו כולם שאינם יודעים...

הורה השוטר לנהג לנסוע לתחנת המשטרה הקרובה. והנה קם חייל וצעק כי הם שלו, ומפני שאשטו חולנית וזקוקה למרק בריא ולתזונה בריאה כדי להתחזק הוא מוכרח לקחתם.

לב ישראל רחמן, נתרצה השוטר והניח לו. כשהלך השוטר לדרכו ניגש בעל התרנגולים לחייל ונתן לו 'ישר כח' בהתלהבות... השיבו החייל: "איני מבין על מה אתה מודה לי, מה עשיתי, התרנגולים הם שלי ואני אקחם לביתי..."

הגאונים רבי צבי פסח פרנק, רבי שמואל רוזובסקי, רבי אליעזר גולדשמיד ורבי גרונם לנדא האריכו לדון בזה, שהרי קנה אותם ביאוש, ועוד ועוד.

(רשמי שאלה"ח ח"ו עמ' ס"ד)

הגניבה שהצילה חיים

'החיים הרוחניים בבוכרה תחת המגף הסובייטי היו קשים מאד. כדי שיהיה בבית הכנסת שלנו ספר תורה, סבי, חכם מולא חי חיפש בכפרים יריעות אשר הגויים חתכו מספרי תורה לצורכיהם. כך אסף יריעה מכאן ומשם והשלים לספר תורה. אין קץ לתיאור שמחתנו הרבה על שזכינו לכך ועוד בברית המועצות.

לימים, נכנסו גנבים לבית הכנסת וגנבו את ספר התורה. אנו הצטערנו על כך מאד, אך סבא וסבתא אמרו כי 'גם זה לטובה'. **לא עבר זמן רב** ובאו למקומנו אורחת שוטרים. הם בדקו בספרי התורה שהיו בבתי הכנסת את שמות התורמים ושלחו אותם לסיביר, ואנו משמים ניצלנו מבעוד מועד'.

(עונג שבת' ח' אייר תשע"א)

"ומכה אביו ואמו מות יומת". (כ"א טו)

מעשה בזקן שהגיע לבית חולים על רקע של התעלפויות ולחץ דם גבוה. במהלך הבדיקה ראה הרופא סימני אלימות על גופו. כשנשאל מי היכה, השיב הזקן כי בנו רגיל מדי פעם להכותו. שבנו מבקש ממנו כסף, וכשהוא מסרב לתת לו, הוא מכה.

גם הבן מודה בזה, רק שאומר שהוא צריך את הכסף עבור צורכי אביו. אלא שדבריו אינם מתקבלים על הדעת...

הזקן התחנן לרופא שלא יסגיר את בנו למשטרה. ואומר שבנו זה בן יחיד והוא זקן וגלמוד, ואם יאסרוהו לא יהיה מי שיעזור לו. ועוד טוען שהמכות כואבות, אך אינם מכות של פיקוח נפש, אבל אם יאסרו את בנו הדבר יכאב לו הרבה יותר.

שאל הרופא מה עליו לעשות?

השיב הג"ר יצחק זילברשטיין: נאמר "ומכה אביו ואמו מות יומת". העיר הנצי"ב למה כתבה התורה 'אביו ואמו' ולא כתבה אב ואם? וביאר שהכוונה 'אביו' שהוא אביו שלו בלבד ולא גם אב של אחרים – שהוא יחיד לאביו ואמו. והייתי אומר שראוי לחוס עליו, שלא לכבות גחלתם, כפי שאמרה האשה התקועית לדוד המלך - זה באה התורה ללמדנו - 'מות יומת'!

למדנו מדברי הנצי"ב שאין מתחשבים בצערם של האב והאם המתחננים להשאיר את בנם בחיים. ואף שלכאורה העונש הוא על מה שציער אותם והם עצמם יסבלו יותר מהעונש הנורא שהבן יקבל, בכל זאת אין התורה מתחשבת בכך, ה' דורש לבער

את הרע ולהענישו, שכולם יראו וייראו. וכן הוא הדין בענייננו, שיש להעניש את הבן ולא לרחם על אביו.

וכן השיב מורי חמי, מרן הגאון רבי יוסף שלום אלישיב שיש למסור את הבן למשטרה, מכיון שעל כל חבורה שהוא מכה את אביו מתחייב מיתה. ואין לנו לרחם על האב הזקן כשהדבר יבוא על חשבון חיוב המיתה של הבן.

אמנם, אם האב חולה לב וכשישמע שבנו נאסר עלולה בריאותו להפגע, אין למוסרו, כי מצוה זו של 'ובערת הרע' נדחית מפני פיקוח נפש.

(י"שורון" כ"ה עמ' רס"א ועיי"ש)

"ושם אלהים אחרים לא תזכירו". (כ"ג י"ג)

האר"י הקדוש היה נזהר שלא להוציא בפיו שום שם משמות המלאכים אפילו אותם הכתובים בספרים ולא היה מזכיר אותם באמצע הדרוש אלא בדרך זו: כשהיה מזכיר מטטרו"ן, היה אומר 'מום טית', וכשהיה מזכיר סמא"ל, היה אומר 'סמך מום'.

אמנם שמות המלאכים שאנשים נקראים בשמותיהם כגון מיכאל, גבריאל, מותר להזכירם ואין בזה חשש איסור.

ובפרשת משפטים כתב שהמזכיר שמו של סמא"ל עובר על "ושם אלהים אחרים לא תזכירו", והמזכיר שמו מגביר את כוחו חלילה.

(ש"ע המצוות" ועיי' "חיי אדם" סוף כלל ה' - יש"כ להרה"ג מ"ז)

השבוע יחול יום הזכרון לגאון רבי יצחק ירוחם דיסקין.

המשיך בירושלים את מפעליו ודרכו של אביו המהרי"ל דיסקין. נפטר בגיל פ"ז, ביום שבו נכנס בבריתו של אברהם אבינו. ובוהו הספידו הגאון רבי יוסף חיים זוננפלד: זכה שהתקיים בו שהקב"ה יושב וממלא שנותיהן של צדיקים מיום ליום'.

"וחג האסיף" (כ"ג ט"ז) על הקשר בין פרשת משפטים לחג הסוכות

הגאון רבי יצחק ירוחם דיסקין היה נשיא בית היתומים-דיסקין. ביחס לימים ההם הוא שילם לעובדים שכר גבוה, אך דרש תמורה עבורו. סיפר רבי משה בלוי, שתקופה ארוכה שימש כפקיד ראשי בבית היתומים: לא פעם היה רבי יצחק ירוחם ניגש לפקיד שאיחר ומראה לו את שעונו, הרמז היה ברור...

פעם בערב סוכות איחר אחד העובדים. ניגש אליו רבי יצחק ירוחם ושאלו: "מפני מה הגמרא מתקשה למצוא היכי תמצוי לסוכה גזולה, הרי אפשר לומר באופן כזה - פקיד שמאחר לעבודתו לפני סוכות, וטענתו, כי הוא מחפש ד' מינים ובונה סוכה, ולמעשה הרי הוא גוזל את המוסד..."

(מרא דארעא דישראל')

"הנה אנכי שולח מלאך לפניך לשמרך בדרך". (כ"ג ט)

סיפר רבי יצחק ירוחם: "פעם בהיותי נער, התעכבתי בעיר קובנה בערב יום הכיפורים, ולא הצלחתי לחזור לבית אבי. עליתי לביתו של רבינו הגאון רבי ישראל סלנטר. כשפתחתי את גמרתו ללמוד בה, להפתעתי מצאתי בה פתק, עליו היה כתוב 'יצחק ירוחם בן הינדא רחל'."

כי רבי ישראל, אורן של ישראל התפלל בערב היום הקדוש שלא ישלוט עין הרע בנער הגאוני והצדיק.

(שם)

ונסיים בקשר בין פרשת משפטים לפורים

"האשה וילדיה תהיה לאדניה והוא יצא בגפו". (כ"א ד)

יש לשאול על מה שכתוב במגילת אסתר "ובביזה לא שלחו את ידם" (ט"ו). ותמוה, הרי בני המן היו מזרע עמלק, ומן הדין גם רכושם צריך 'מחיה', וכפי שמצינו אצל שאול ואגג, שלא יהיה שם עמלק נזכר?

תירץ רבי יצחק ירוחם: לפי המובא שהמן היה עבדו של מרדכי (מגילה טז. ילקוט תתנ"ו), והרי עבד אין לו יחס – בניו אינם מיוחסים אליו. אם כך, על פי דין בני המן לא היו מעמלק, שאינם מיוחסים אחר המן. רק הרגו אותם מדין מחיית זכרו של עמלק, כיון שנקראו על שמו. וכל זה שייך רק לגבי הבנים עצמם, אבל את רכושם לא היה חיוב להחרים, כי בזה לא היה 'זכר עמלק'.

ובזה יתיישב גם מה ששאלו המפרשים אודות הגמרא שמבני בניו של המן למדו בבני ברק (גיטין טז), שהוא נגד מכילתא (בשלח) שנשבע הקב"ה שלא יקבל גרים מעמלק. אלא שלפי דברינו, בניו אינם מזרע עמלק, שהרי אינם מתייחסים אחריו.

(אלהים" עמ' תנ"ז - בעלון תצוה תש"ס הארכנו בשאלה זו והבאנו תירוץ רבים בזה)